



# Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (andra avdelningen)

den 19 mars 2015\*

## Innehållsförteckning

Bakgrund till tvisten .....	4
Förfarandet vid tribunalen och den överklagade domen .....	7
Parternas yrkanden .....	7
Prövning av överklagandet.....	8
Den första grunden: Åsidosättande, till följd av förfarandefel, av rätten till försvar .....	8
Den första grundens första del: Tillstånd för kommissionen att för första gången vid tribunalen åberopa bevis som återfinns i handlingarna från det administrativa förfarandet .....	8
– Dolebolagens argument .....	8
– Domstolens bedömning .....	8
Den första grundens andra del: Frågan huruvida ett bevis som Dolebolagen lagt fram vid förhandlingen i tribunalen kan tillåtas .....	9
– Dolebolagens argument .....	9
– Domstolens bedömning .....	9
Den första grundens tredje del: Tribunalens avvisning av bilaga C 7 .....	10
– Dolebolagens argument .....	10
– Domstolens bedömning .....	10
Den första grundens fjärde del: Åsidosättande av principen om parternas likställdhet i processen .....	10
Den första grundens femte del: Tribunalens fastställande av de faktiska omständigheterna .....	11
– Dolebolagens argument .....	11

\* Rättegångsspråk: engelska.

– Domstolens bedömning .....	11
Den andra grunden: Missuppfattning av de faktiska omständigheterna avseende överträdelsens ekonomiska sammanhang.....	12
Dolebolagens argument .....	12
Domstolens bedömning.....	12
Den tredje grunden: Bristande bedömning av bevisen .....	13
Den tredje grundens första del: Bristande motivering för att godta kommissionens beräkning av marknadsandelarna .....	13
– Dolebolagens argument .....	13
– Domstolens bedömning .....	14
Den tredje grundens andra och tredje delar: Det har inte klart kunnat fastställas vilka delar av kommunikation före prissättningen och prissättningsfaktorer som utgör en begräsning av konkurrensen .....	14
– Dolebolagens argument .....	14
– Domstolens bedömning .....	15
Den tredje grundens fjärde del: Ansvaret hos de anställda som deltog i kommunikationen före prissättning .....	16
Den tredje grundens femte del: Fastställandet av att kommunikationen före prissättning utgör en konkurrensbegränsning genom syfte.....	17
– Dolebolagens argument .....	17
– Domstolens bedömning .....	17
Den fjärde grunden: Felaktig beräkning av böterna .....	20
Den fjärde grundens första del: Beaktandet av försäljningen hos bolag som inte deltog i den påstådda överträdelsen .....	20
– Dolebolagens argument .....	20
– Domstolens bedömning .....	21
Den fjärde grundens andra del: Vissa försäljningar har beaktats två gånger .....	22
– Dolebolagens argument .....	22
– Domstolens bedömning .....	23
Rättegångskostnader .....	23

”Överklagande — Konkurrens — Konkurrensbegränsande samverkan — Europeiska marknaden för bananer — Samordning vid fastställandet av referenspriser — Motiveringsskyldighet — Sen motivering — Bevis som företetts sent — Rätten till försvar — Principen om parternas likställdhet i processen — Principer avseende fastställandet av de faktiska omständigheterna — Missuppfattning av de faktiska omständigheterna — Bevisvärdering — Marknadens struktur — Kommissionens skyldighet att precisera vilka delar av informationsutbytet som utgör konkurrensbegränsning genom syfte — Bevisbörda — Beräkning av böter — Beaktande av försäljning som genomförts av dotterbolag som inte deltagit i överträdelsen — Försäljning av samma bananer har räknats två gånger”

I mål C-286/13 P,

angående ett överklagande enligt artikel 56 i stadgan för Europeiska unionens domstol, som ingavs den 24 maj 2013,

**Dole Food Company, Inc.**, Westlake Village (Förenta staterna),

**Dole Fresh Fruit Europe**, tidigare Dole Germany OHG, Hamburg (Tyskland),

företrädna av J.-F. Bellis, avocat,

klagande,

i vilket den andra parten är:

**Europeiska kommissionen**, företräd av M. Kellerbauer och P. Van Nuffel, båda i egenskap av ombud,

svarande i första instans,

meddelar

#### DOMSTOLEN (andra avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden R. Silva de Lapuerta, domstolens vice-ordförande K. Lenaerts, tillika tillförordnad domare på andra avdelningen, samt domarna J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev (referent), och J.L. da Cruz Vilaça,

generaladvokat: J. Kokott,

justitiesekreterare: handläggaren V. Tourrès,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 8 oktober 2014,

och efter att den 11 december 2014 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

#### Dom

- 1 Dole Food Company, Inc. (nedan kallat Dole Food), och Dole Fresh Fruit Europe, tidigare Dole Germany OHG (nedan kallat DFFE) (nedan tillsammans kallade Dolebolagen) har yrkat att domstolen helt eller delvis ska upphäva den av Europeiska unionens tribunal meddelade domen Dole Food och Dole Germany/kommissionen (T-588/08, EU:T:2013:130) (nedan kallad den överklagade domen). Genom denna dom ogillade tribunalen Dolebolagens talan om ogiltigförklaring av kommissionens

beslut K(2008) 5955 slutlig av den 15 oktober 2008 om ett förfarande enligt artikel 81 EG (ärende COMP/39.188 – Bananer) (nedan kallat det omtvistade beslutet). Dolebolagen har också yrkat ogiltigförklaring av nämnda beslut, i den del det avser dem, och ogiltigförklaring eller nedsättning av de böter som de ålagts genom detta beslut.

### Bakgrund till tvisten

- 2 I det förevarande förfarandet kan bakgrunden i tvisten, såsom denna framgår av punkterna 1–32 i den överklagade domen, sammanfattas enligt vad som följer.
- 3 Dole Food är ett amerikanskt bolag som producerar färsk frukt och färska grönsaker samt färdigförpackad och djupfryst frukt. DFFE är ett dotterbolag till Dole Food.
- 4 Den 8 april 2005 ansökte Chiquita Brands International, Inc. (nedan kallat Chiquita) om immunitet enligt kommissionens meddelande om immunitet mot böter och nedsättning av böter i kartellärenden (EGT C 45, 2002, s. 3) (nedan kallat meddelandet om samarbete).
- 5 Den 3 maj 2005 beviljade Europeiska kommissionen bolaget villkorlig immunitet mot böter enligt punkt 8 a i meddelandet om samarbete.
- 6 Den 20 juli 2007 riktade kommissionen ett meddelande om invändningar till flera bolag som den genomfört kontroller hos, bland annat Chiquita, Dolebolagen, Fresh Del Monte Produce Inc. (nedan kallat Del Monte) och Internationale Fruchthandels Gesellschaft Weichert & Co. KG (nedan kallat Weichert).
- 7 Den 15 oktober 2008 antog kommissionen det omtvistade beslutet, i vilket den angav att de bolag som beslutet riktade sig till hade deltagit i ett samordnat förfarande som bestod i att de samordnade sina referenspriser på bananer som salufördes i Belgien, Danmark, Finland, Luxemburg, Nederländerna, Sverige, Tyskland och Österrike, från den 1 januari 2000 till den 31 december 2002 (skälen 1–3 i det omtvistade beslutet).
- 8 Vid tidpunkten för de faktiska omständigheterna bestämdes leveranserna av bananer till hamnarna i Nordeuropa och de kvantiteter som salufördes i denna region varje vecka genom beslut om produktion, leveranser och saluföring som fattades av producenterna, importörerna och handlarna (skälen 36, 131, 135 och 137 i det omtvistade beslutet).
- 9 Det gjordes inom bananverksamheten åtskillnad mellan tre nivåer av bananmärken, nämligen bananer av varumärket Chiquita i kategori I, bananer i kategori II (av varumärkena Dole och Del Monte) och bananer i kategori III, som omfattade flera andra bananmärken. Denna indelning efter varumärken återspeglades i bananernas prissättning (skäl 32 i det omtvistade beslutet).
- 10 Under den aktuella perioden organiserades handeln med bananer i Nordeuropa veckovis. Transporten av bananer med båt från hamnar i Latinamerika till Europa varade cirka två veckor. Banansändningarna nådde i allmänhet fram till hamnarna i Nordeuropa en gång per vecka och utfördes enligt en reguljär leveransplan (skäl 33 i det omtvistade beslutet).
- 11 Bananerna sändes och nådde fram till hamnarna när de var gröna. Antingen levererades bananerna efter detta direkt till köparna (gröna bananer) eller så fick de mogna och levererades därefter cirka en vecka senare (gula bananer). Mogningen kunde antingen ombesörjas av importören eller i dennes namn, eller organiseras av köparen. Importörernas kunder var i allmänhet mogningsföretag eller detaljhandelskedjor (skäl 34 i det omtvistade beslutet).

- 12 Chiquita, Dole Food och Weichert fastställde referenspriserna för sina varumärken varje vecka, nämligen torsdag morgon, och meddelade dem till sina kunder. Uttrycket referenspriser motsvarade i allmänhet referenspriserna på gröna bananer, medan referenspriserna på gula bananer normalt utgjordes av anbudspriset på gröna bananer ökat med en mogningsavgift (skälen 104 och 106 i det omtvistade beslutet).
- 13 De priser som detaljhandlarna och leverantörerna betalade för bananerna (kallade faktiska priser) kunde vara resultatet antingen av förhandlingar som ägde rum veckovis, nämligen torsdag eftermiddag eller senare, eller av att leveransavtal genomfördes med metoder för förutbestämd prissättning genom vilken det angavs ett fast pris eller genom vilken priset var knutet till en säljares eller en konkurrens referenspris, eller ett annat referenspris, såsom "Aldipriset". Detaljhandelskedjan Aldi tog emot anbud från sina leverantörer varje torsdag mellan klockan 11 och 11.30 varefter den framställde ett motbud, "Aldipriset", varvid det pris som betalades till leverantörerna i allmänhet fastställdes omkring klockan 14. Från och med det andra halvåret 2002 började "Aldipriset" alltmer att användas som indikator för att beräkna bananpriset för ett antal andra transaktioner, däribland de som avsåg märkesbananer (skälen 34 och 104 i det omtvistade beslutet).
- 14 Kommissionen förklarade att de företag som det omtvistade beslutet riktade sig till hade deltagit i bilateral kommunikation före prissättning, där de diskuterat faktorer för prissättning av bananer – det vill säga faktorer som var relevanta för fastställandet av referenspriser för den kommande veckan – eller diskuterat eller avslöjat pristrender eller gett indikationer på referenspriser för den kommande veckan. Denna kommunikation ägde rum innan de berörda företagen fastställde sina referenspriser, i allmänhet på onsdagar, och avsåg genomgående de framtida referenspriserna (skäl 51 och följande skäl i det omtvistade beslutet).
- 15 Dole Food hade således bilaterala kontakter med både Chiquita och Weichert. Chiquita hade kännedom om eller kunde åtminstone förutse den kommunikation före prissättning som ägde rum mellan Dole Food och Weichert (skäl 57 i det omtvistade beslutet).
- 16 Syftet med den bilaterala kommunikationen före prissättning var att minska osäkerheten om företagets beteende med avseende på de referenspriser som de skulle fastställa varje torsdag förmiddag (skäl 54 i det omtvistade beslutet).
- 17 Efter att ha fastställt sina referenspriser torsdag morgon, utbytte de berörda företagen information om sina referenspriser bilateralt. Detta senare informationsutbyte gjorde det möjligt för dessa företag att övervaka de individuella prissättningsbesluten mot bakgrund av den kommunikation före prissättningen som ägt rum tidigare, och stärkte samarbetet mellan dem (skälen 198–208, 227, 247, 273 och följande punkter i det omtvistade beslutet).
- 18 Enligt kommissionen användes referenspriserna i vart fall som marknadssignaler, marknadstrender eller marknadsindikationer i fråga om den prisutveckling som förutsågs för bananer, och de var betydelsefulla för handeln med bananer och de priser som erhöles. I vissa transaktioner hade priset dessutom knutits direkt till referenspriserna genom metoder som var baserade på dessa referenspriser (skäl 115 i det omtvistade beslutet).
- 19 Kommissionen ansåg att de berörda företagen måste ha beaktat den information som erhållits av konkurrenter när de bestämde sitt beteende på marknaden, något som Chiquita och Dole Food dessutom uttryckligen medgett (skälen 228 och 229 i det omtvistade beslutet).
- 20 Kommissionen drog slutsatsen att kommunikationen före prissättning, som hade ägt rum mellan Dole Food och Chiquita och mellan Dole Food och Weichert, kunde påverka aktörernas prissättning, avsåg fastställande av priser och hade lett till ett samordnat förfarande med syfte att begränsa konkurrensen i den mening som avses i artikel 81 EG (skälen 54 och 271 i det omtvistade beslutet).

- 21 Kommissionen bedömde att samtliga samverkansavtal som beskrevs i det omtvistade beslutet utgjorde en enda, fortlöpande överträdelse med syfte att begränsa konkurrensen inom Europeiska gemenskapen i den mening som avses i artikel 81 EG. Chiquita och Dole Food hölls ansvariga för den enda, fortlöpande överträdelsen i dess helhet, medan Weichert endast hölls ansvarigt för den del av överträdelsen som avser samverkansavtalen med Dole Food (skäl 258 i det omtvistade beslutet).
- 22 Med hänsyn till att marknaden för bananer i Nordeuropa kännetecknades av en stor handelsvolym mellan medlemsstaterna och till att företagens samverkan omfattade en betydande del av gemenskapen, fann kommissionen att nämnda avtal hade haft en märkbar påverkan på handeln mellan medlemsstater (skäl 333 och följande skäl i det omtvistade beslutet).
- 23 Vid beräkningen av bötesbeloppet tillämpade kommissionen riktlinjerna för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 23.2 a i förordning (EG) nr 1/2003 (EUT C 210, 2006, s. 2) (nedan kallade riktlinjerna) och meddelandet om samarbete.
- 24 Kommissionen fastställde ett grundbelopp för de böter som skulle åläggas, vilket motsvarade ett belopp som uppgick till mellan 0 och 30 procent av värdet av företagets relevanta försäljningar med hänsyn till hur allvarlig överträdelsen var, multiplicerat med det antal år som företaget hade deltagit i överträdelsen, ökat med ett ytterligare belopp som uppgick till mellan 15 och 25 procent av värdet av försäljningarna. Detta för att avskräcka företagen från att inlåta sig på rättsstridiga beteenden (skäl 448 i det omtvistade beslutet).
- 25 Grundbeloppet för de böter som skulle åläggas sattes ned med 60 procent för samtliga mottagare av det omtvistade beslutet, med beaktande av den särskilda regleringsordning som marknaden för bananer omfattades av och på grund av att samordningen avsåg referenspriserna (skäl 467 i det omtvistade beslutet). Weichert, som inte hade informerats om den kommunikation före prissättning som ägt rum mellan Dole Food och Chiquita, beviljades nedsättning med 10 procent (skäl 476 i det omtvistade beslutet).
- 26 Chiquita beviljades immunitet mot böter enligt meddelandet om samarbete (skälen 483–488 i det omtvistade beslutet). Ingen annan justering gjordes för Dole Food, Del Monte eller Weichert.
- 27 Det omtvistade beslutet innehåller bland annat följande bestämmelser:

*”Artikel 1*

Följande företag har överträtt artikel 81 [EG] genom att delta i ett samordnat förfarande genom vilket de har samordnat referenspriserna på bananer:

- [Chiquita], från den 1 januari 2000 till den 31 december 2002,
- ...
- [Dole Food], från den 1 januari 2000 till den 31 december 2002,
- [DFFE], från den 1 januari 2000 till den 31 december 2002,
- [Weichert], från den 1 januari 2000 till den 31 december 2002,
- [Del Monte], från den 1 januari 2000 till den 31 december 2002,

Överträdelsen omfattade följande medlemsstater: Belgien, Danmark, Finland, Luxemburg, Nederländerna, Sverige, Tyskland och Österrike.

## Artikel 2

För den överträdelse som det hänvisas till i artikel 1 har följande böter ålagts:

- [Chiquita], Chiquita International Ltd, Chiquita International Services Group NV och Chiquita Banana Company BV, solidariskt ansvariga: 0 euro.
- [Dole Food] och [DFFE], solidariskt ansvariga: 45 600 000 euro;
- [Weichert] och [Del Monte], solidariskt ansvariga: 14 700 000 euro.

...”

### Förfarandet vid tribunalen och den överklagade domen

- 28 Genom ansökan som inkom till tribunalens kansli den 24 december 2008 väckte Dolebolagen talan om ogiltigförklaring av det omtvistade beslutet, och om upphävande eller nedsättning av de böter som bolagen ålagts genom nämnda beslut.
- 29 Vid förhandlingen den 25 januari 2012 lade Dolebolagen fram en skriftlig förklaring från kommissionens akt, och begärde att denna skulle tillföras akten i målet, vilket kommissionen motsatte sig.
- 30 Tribunalen ogillade talan genom den överklagade domen. I punkterna 40–48 i den överklagade domen slog tribunalen bland annat fast att den handling som Dolebolagen gett in vid förhandlingen inte kunde tillåtas.

### Parternas yrkanden

- 31 Dolebolagen har yrkat att domstolen ska
- i första hand, helt eller delvis upphäva den överklagade domen,
  - helt eller delvis ogiltigförklara det omtvistade beslutet, i den del det avser Dolebolagen,
  - upphäva eller sätta ned de böter som Dolebolagen ålagts genom det omtvistade beslutet,
  - i andra hand, återförvisa målet till tribunalen, och
  - förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna,
- 32 Kommissionen har yrkat att domstolen ska
- i första hand, ogilla överklagandet,
  - i andra hand, ogilla överklagandet i den del det avser ogiltigförklaring av det omtvistade beslutet, och
  - förplikta Dolebolagen att ersätta rättegångskostnaderna hänförliga till överklagandet eller att ersätta rättegångskostnaderna i den del överklagandet avser yrkandet om ogiltigförklaring.

## Prövning av överklagandet

*Den första grundens: Åsidosättande, till följd av förfarandefel, av rätten till försvar*

Den första grundens första del: Tillstånd för kommissionen att för första gången vid tribunalen åberopa bevis som återfinns i handlingarna från det administrativa förfarandet

– Dolebolagens argument

- 33 Genom den första grundens första del har Dolebolagen gjort gällande att tribunalen, i stället för att slå fast att det omtvistade beslutet inte var tillräckligt motiverat, tillät kommissionen att för första gången i förfarandet vid tribunalen åberopa en i ekonomiskt hänseende avgörande omständighet som närmare avser det beteende för vilket kommissionen förebrått dessa företag. I detta avseende gjorde Dolebolagen gällande vid tribunalen att kommissionen inte motiverat sitt påstående om att kommunikationen före prissättning hade som syfte att samordna priserna, eftersom Chiquitas och DFFE:s referenspriser avsåg bananer som inte såldes i konkurrens med varandra under samma vecka.
- 34 I punkt 134 i den överklagade domen har tribunalen godtagit denna bristande motivering och anförde att de preciseringar som lämnats under rättegången enbart utgjorde en förklaring till den motivering som redan getts i det omtvistade beslutet. Tribunalen har följaktligen missbedömt de skyldigheter som åligger kommissionen enligt artikel 253 EG och åsidosatt artikel 48.2 i sina rättegångsregler. Tribunalen har i den överklagade domen således åsidosatt Dolebolagens rätt till försvar.

– Domstolens bedömning

- 35 I punkt 127 i den överklagade domen har tribunalen konstaterat att kommissionen, i skälen 4, 5, 32, 34, 104, 141–143, 182, 196 och 287 i det omtvistade beslutet, förklarat ”sin inställning vad beträffar den relevanta produktens unika art, det vill säga färska bananer, dess specifika drag, en frukt som importeras när den är grön och som allmänheten erbjuds för konsumtion när den har blivit gul, efter mogning, villkoren under vilka mogningen organiseras och, därefter, saluföringen av bananerna, affärsförhandlingarna om referenspriser och det samband som finns mellan referenspriserna på gröna och gula bananer.”
- 36 I punkt 128 i den överklagade domen har tribunalen påpekat att Dolebolagens ”argument, som i huvudsak går ut på att få fastställt att [Dole Foods] och Chiquitas verksamheter var avskärmade och inte samordnade i tiden, vilket således omöjliggjorde en samverkan om referenspriserna genom bilateral kommunikation, inte framfördes under det administrativa förfarandet”. Detta konstaterande har inte bestritts.
- 37 För det första har tribunalen under dessa omständigheter inte gjort sig skyldig till något fel när den i punkt 135 i den överklagade domen konstaterade att kommissionen, i det omtvistade beslutet, inte åsidosatt sin motiveringsskyldighet enligt artikel 253 EG, eftersom det på ett tillräckligt klart sätt framgår av beslutet att kommissionen inte funnit att den av Dolebolagen påstådda åtskillnaden mellan marknaden för gröna respektive gula bananer är relevant.
- 38 För det andra hade tribunalen, med hänsyn till att Dolebolagen åberopat ovannämnda åtskillnad för första gången under rättegången, fog för att i punkterna 133 och 134 i den överklagade domen anse att den utan att åsidosätta artikel 48.2 i sina rättegångsregler kunde tillåta kommissionen att försvara dess ställningstagande i det omtvistade beslutet genom att ge förklaringar under rättegången.
- 39 Härav följer att överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser den första grundens första del.



Den första grundens andra del: Frågan huruvida ett bevis som Dolebolagen lagt fram vid förhandlingen i tribunalen kan tillåtas

– Dolebolagens argument

- 40 Genom den första grundens andra del har Dolebolagen gjort gällande att tribunalen åsidosatte deras rätt till försvar när den inte godtog de bevis som dessa lagt fram mot kommissionens argument som den anförde för första gången i sin duplik. Kommissionen hade försökt stödja påståendet om att "det inte är någon stor skillnad mellan 'det gröna referenspriset' och 'det gula referenspriset'" på bananer genom att hänvisa till en bilaga i nämnda duplik av vilken framgår att detaljhandlaren Aldi varje torsdag angav det pris som Aldi skulle betala för gula bananer. Kommissionen drog härav slutsatsen att det gula och det gröna referenspriset var utbytbara inom samma vecka på grund av att det av Aldi angivna inköpspriset på gula bananer spelade en avgörande roll för det faktiska pris på gröna bananer som fastställdes av DFFE.
- 41 Denna slutsats är felaktig, men Dolebolagen kunde framföra sina argument först vid förhandlingen i tribunalen. Klagandena erinrar om att de då angett att Aldipriset avsåg gula bananer som denna detaljhandlare köper två veckor senare, när mognings- och distributionsföretagen som köpt gröna bananer av DFFE säljer bananerna, som blivit gula, till detaljhandlare i konkurrens med Aldi.
- 42 Till stöd för sina argument lämnade Dolebolagen vid förhandlingen i tribunalen in en skriftlig förklaring från kommissionens akt, som de menar bekräftade dessa omständigheter och motsade kommissionens slutsats. Tribunalen tillät inte detta bevis med hänvisning, i punkt 46 i den överklagade domen, till att kommissionen inte anförde något nytt argument i sin duplik utan endast upprepade formuleringarna i det omtvistade beslutet.
- 43 Tribunalen har emellertid inte gett vare sig någon förklaring eller någon hänvisning vad gäller detta domskäl.

– Domstolens bedömning

- 44 I likhet med vad tribunalen gjort gällande i punkterna 40–42 i den överklagade domen, erinrar domstolen om att parterna, enligt artikel 48.1 i tribunalens rättegångsregler, får åberopa ytterligare bevisning till stöd för sin argumentering i repliken och dupliken. Det preciseras dock i bestämmelsen att de ska ange skälen för att detta inte gjorts tidigare. En sådan skyldighet innebär att domstolen är behörig dels att pröva huruvida skälen för att bevisningen inte har åberopats tidigare är välgrundade, dels att avvisa bevisningen om begäran saknar grund (dom Gaki-Kakouri/domstolen, C-243/04 P, EU:C:2005:238, punkt 33).
- 45 I förevarande fall konstaterar domstolen, i likhet med generaladvokaten i punkt 36 i sitt förslag till avgörande, att Aldis referenspris redan varit föremål för diskussion under det administrativa förfarandet, att det behandlats i det omtvistade beslutet och att det sedan inledandet av det skriftliga förfarandet vid tribunalen har diskuterats mellan parterna vad avser dess räckvidd och betydelse. I motsats till parternas påståenden är det alltså inte alls fråga om någon ny omständighet som anförts i förfarandet i samband med kommissionens duplik.
- 46 Dolebolagen har inte påstått att de inte hade kunnat förete den av dem åberopade handlingen i samband med deras ansökan, eller i samband med deras replik. Tribunalen har därför inte gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den i punkt 48 i den överklagade domen slog fast att denna handling, som ingavs vid förhandlingen, hade getts in för sent och att den följaktligen inte kunde tillåtas.
- 47 Av detta följer att överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser den första grundens andra del.

## Den första grundens tredje del: Tribunalens avvisning av bilaga C 7

### – Dolebolagens argument

- 48 I den första grundens tredje del har Dolebolagen gjort gällande att tribunalen gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning och åsidosatt deras rätt till försvar när den slog fast att bilaga C 7 till Dolebolagens replik inte kunde tas upp till sakprövning. Det var i syfte att bestrida flera av kommissionens påståenden i dess svarsinlaga, bland annat att Dolebolagen lämnat redogörelser som utgjorde medgivanden av att referenspriserna var knutna till de faktiska priserna, som de gav in nämnda bilaga C 7, av vilken det framgår att nämnda redogörelser saknar relevans i förevarande fall, eftersom de tagits ur sitt sammanhang.
- 49 I motsats till vad tribunalen angett i punkterna 461–470 i den överklagade domen hade tribunalen möjlighet att pröva frågan med stöd av de argument som Dolebolagen anfört i sin replik. Bilaga C 7 utgjorde inte någon förlängning av repliken, eller någon ny grund eller något nytt argument, och tjänade enbart som bevis till stöd för de argument som Dolebolagen anfört däri.

### – Domstolens bedömning

- 50 För att en talan vid tribunalen ska kunna tas upp till sakprövning krävs det att de väsentliga, faktiska och rättsliga, omständigheter som talan grundas på, åtminstone kort men på ett konsekvent och begripligt sätt, framgår av innehållet i själva ansökan. Innehållet i en ansökan kan visserligen understödjas och kompletteras på särskilda punkter genom hänvisning till specifika avsnitt i bifogade handlingar, men en generell hänvisning till andra handlingar kan, även om dessa handlingar bifogas ansökan, inte kompensera att sådana väsentliga delar av den rättsliga argumenteringen som ska återfinnas i själva ansökan saknas (dom MasterCard m.fl./kommissionen, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punkt 40 och där angiven rättspraxis).
- 51 I förevarande fall räcker det att påpeka att det av akten i första instans framgår att tribunalen hade fog för att slå fast att inlagorna inte innehöll någon förklaring vad gäller Dolebolagens påstående att kommissionen tagit vissa redogörelser ur sitt sammanhang. Repliken hänvisade nämligen enbart till nämnda bilaga C 7 varför det inte var möjligt för tribunalen att pröva Dolebolagens påståenden med stöd av deras inlagor.
- 52 Överklagandet kan följaktligen inte bifallas såvitt avser den första grundens tredje del.

## Den första grundens fjärde del: Åsidosättande av principen om parternas likställdhet i processen

- 53 Genom den första grundens fjärde del har Dolebolagen gjort gällande att tribunalen, mot bakgrund av de skäl som framförts ovan i den första grundens första tre delar, åsidosatte principen om parternas likställdhet i processen när den tillät kommissionen att anföra nya grunder och argument och samtidigt hindra Dolebolagen från att bemöta dessa grunder och bevis. Detta utgör ett klart åsidosättande av deras rätt till försvar, eftersom de försatts i underläge i förhållande till kommissionen.
- 54 Mot bakgrund av att den första grundens första tre delar inte godtagits kan överklagandet inte heller vinna bifall såvitt avser den delgrund genom vilken det påstås att principen om parternas likställdhet i processen har åsidosatts.

Den första grundens femte del: Tribunalens fastställande av de faktiska omständigheterna

– Dolebolagens argument

- 55 Genom den första grundens femte del har Dolebolagen gjort gällande att tribunalen inte fastställt de faktiska omständigheterna på ett korrekt sätt, eftersom den enbart ställt muntliga frågor till Dolebolagens ombud utan att föra in vare sig frågorna eller svaren i akten i målet. Tribunalen har inte heller vidtagit några av de åtgärder för bevisupptagning som föreskrivs i artikel 65 i dess rättegångsregler för att undersöka de väsentliga frågor avseende vilka den vid förhandlingen ändå uttryckte sin stora osäkerhet.
- 56 I punkterna 203 och 630 i den överklagade domen har tribunalen för första gången uttryckt tvivel vad gäller sanningshalten i vissa av Dolebolagens argument och uppgifter. Dessa tvivel hade emellertid kunnat redas ut om tribunalen hade begärt in handlingar eller vittnesmål, som en åtgärd för bevisupptagning.
- 57 Genom att inte ha vidtagit några åtgärder för bevisupptagning i syfte att fastställa vissa faktiska omständigheter som har ansetts vara relevanta, har tribunalen åsidosatt reglerna och principerna avseende bevishantering liksom sin skyldighet att göra en utredning. Tribunalen har därigenom också åsidosatt Dolebolagens rätt till försvar.

– Domstolens bedömning

- 58 Det ska inledningsvis erinras om att tribunalen enligt fast rättspraxis är ensam behörig att avgöra huruvida det föreligger ett eventuellt behov av att komplettera den information som den har tillgång till i anhängiggjorda mål. Frågan huruvida handlingarna i målet ska anses ha bevisvärde ingår i tribunalens självständiga bedömning av de faktiska omständigheterna, som inte omfattas av domstolens prövning i mål om överklagande, utom i fall då den bevisning som lagts fram vid tribunalen har missuppfattats eller när det framgår av handlingarna i målet att de fastställda omständigheterna är materiellt oriktiga (dom *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/kommissionen*, C-385/07 P, EU:C:2009:456, punkterna 163 och där angiven rättspraxis).
- 59 Dolebolagens påståenden, som kommissionen bestritt, visar inte i sig varken att svaren på de frågor som ställts vid förhandlingen eller den efterföljande analysen av akten inte var tillräckliga för att tribunalen skulle kunna fatta ett beslut med fullständig kännedom om referensprisernas beskaffenhet. Av nämnda påståenden framgår alltså inte att tribunalen var skyldig att vidta åtgärder för bevisupptagning.
- 60 Vad slutligen gäller punkterna 203 och 630 i den överklagade domen räcker det att konstatera att tribunalen däri enbart tillämpat bevisbördeprinciper.
- 61 Av detta följer att överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser den första grundens femte del.
- 62 Av vad som ovan anförts följer att överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser den första grunden.

*Den andra grunden: Missuppfattning av de faktiska omständigheterna avseende överträdelsens ekonomiska sammanhang*

#### Dolebolagens argument

- 63 Genom den andra grunden har Dolebolagen gjort gällande att tribunalen missuppfattat de faktiska omständigheterna vad gäller naturen av de referenspris som tillkännagetts av DFFE, Weichert och Chiquita.
- 64 För det första konstaterar Dolebolagen att tribunalen, i punkterna 152, 182 och 184 i den överklagade domen, har slagit fast att DFFE tillkännagett ett gult referenspris och, i punkt 232 i nämnda dom, att samtliga importörer fastställer ett grönt referenspris som sedan tjänar som grund för det gula referenspriset. Dolebolagen angav emellertid i första instans att DFFE enbart tillkännagett ett grönt referenspris och att det aldrig vare sig tillkännagett eller fastställt något gult referenspris.
- 65 För det andra har tribunalen, genom konstaterandet i punkt 232 i den överklagade domen, missuppfattat naturen av det referenspris som Weichert tillkännagett, eftersom detta företag enbart fastställer ett grönt referenspris som tillkännages efter det att DFFE:s pris har tillkännagetts. Det finns inga bevis som stöder tribunalens slutsats.
- 66 För det tredje har tribunalen, genom samma konstaterande, missuppfattat omständigheterna vad gäller naturen av de referenspris som tillkännagetts av Chiquita, eftersom det av bevisen framgår att Chiquitas (och enbart Chiquitas) praxis bestod i att tillkänna ett gult referenspris mot bakgrund av vilket företaget fastställde ett grönt referenspris.
- 67 Det finns inte heller några bevis för att Chiquitas referenspris avsåg bananer som såldes två veckor senare. Detta antagande från kommissionen motsäger verkligheten på marknaden och de bevis som finns i kommissionens akt. De referenspris som DFFE och Chiquita tillkännagav under samma vecka avsåg följaktligen olika produkter.
- 68 Missuppfattningen av dessa faktiska omständigheter fick tribunalen att dra den felaktiga slutsatsen att det förelåg en praxis som bestod av att sinsemellan omvandla de gröna och de gula referenspriserna och att DFFE:s, Weicherts och Chiquitas referenspriser avsåg alla bananer samma vecka under mogningsperioden. Eftersom den av kommissionen påtalade samordningen av priser inte var möjlig, gjorde tribunalen fel när den i punkt 248 i den överklagade domen bedömde att en sådan samordning förelåg.
- 69 Denna missuppfattning av de faktiska omständigheterna föranledde dessutom tribunalen att felaktigt slå fast, i punkt 232 i den överklagade domen, att referenspriserna var identiska med de faktiska priserna och utgjorde en nödvändig förutsättning för försäljningen av alla bananer. Användningen av uttrycken "grönt pris" tyder nämligen på att importörerna varje torsdag tillkännagav sina faktiska priser för kunderna. På torsdagen tillkännagavs dock enbart referenspriset medan det faktiska priset förhandlades fram senare, med kunden.

#### Domstolens bedömning

- 70 Det ska inledningsvis konstateras att det av den överklagade domen framgår att tribunalen, tvärt emot vad Dolebolagen gjort gällande, beaktat referensprisets natur, skillnaden i förhållande till de faktiska priserna, marknadens allmänna funktionssätt och särarten av Chiquitas, Dole Foods och Weicherts interna förfaranden. Dessa olika faktiska omständigheter redovisas nämligen bland annat, och för sig, i punkterna 143, 144 och 206, i punkterna 127, 137–142, 150 och följande punkter, i punkterna 158 och följande punkter, samt i punkterna 252, 254 och 255 i nämnda dom.

- 71 I punkterna 152 och 184 i den överklagade domen hänvisar tribunalen till Dole Foods gula pris och inte, såsom Dolebolagen har gjort gällande, ett gult referenspris. Uttrycket "referenspris" återfinns inte heller i punkt 232 i den överklagade domen.
- 72 Den omständigheten, att punkt 182 i den överklagade domen, såsom generaladvokaten har gjort gällande i punkt 66 i sitt förslag till avgörande, innehåller ett skrivfel, med hänsyn till att det däri hänvisas till ett "gult referenspris", innebär inte heller att tribunalen gjort en felbedömning eller att bevisen har missuppfattats.
- 73 Argumentet att Chiquitas och Dole Foods bananer, vars referenspriser tillkännagavs samma dag, inte såldes samma vecka och alltså inte konkurrerade med varandra, är i vilket fall som helst utan verkan.
- 74 Den omständigheten att nämnda försäljningar inte var samordnade i tiden, för det fall den ska anses bevisad, kullkastar nämligen inte de konstateranden som tribunalen gjort med stöd av bevis som företetts av de berörda företagen själva och som redovisas i punkterna 201 och 220 i den överklagade domen, av vilka framgår att det gröna och det gula referenspriset var omvandlingsbara sinsemellan och att Chiquita fastställde det gula referenspriset med stöd av prisutvecklingen av Dole Foods tillkännagivna referenspris, något som Chiquita dessutom har medgett.
- 75 Mot bakgrund av det ovan anförda kan överklagandet inte vinna bifall såvitt avser den andra grunden.

*Den tredje grunden: Bristande bedömning av bevisen*

Den tredje grundens första del: Bristande motivering för att godta kommissionens beräkning av marknadsandelarna

– Dolebolagens argument

- 76 Genom den tredje grundens första del har Dolebolagen gjort gällande att tribunalen åsidosatt sin motiveringsskyldighet när den slog fast att kommissionen gjort en korrekt bedömning av marknadens struktur.
- 77 I punkt 353 i den överklagade domen har tribunalen, enligt Dolebolagen, slagit fast att kommissionen med rätta prövat och beaktat det förhållandet att Dole Food, Chiquita och Weichert hade en betydande andel av marknaden och att denna marknad inte kunde anses kännetecknas av ett splittrat utbud. Denna slutsats vilar uteslutande på marknadsandelssiffror som kommissionen lämnat och av vilka framgår att Dolebolagens, Chiquitas och Weicherts totala försäljning motsvarade cirka 45–50 procent av försäljningen (punkt 345 i den överklagade domen) och cirka 40–45 procent av den uppenbara konsumtionen (punkt 350 i den domen).
- 78 Dolebolagen gjorde i första instans gällande att dessa marknadsandelar var dubbelt så stora som dem som angetts i en oberoende undersökning. Detta berodde på att kommissionen, enligt Dolebolagen, lagt ihop försäljningen av gula och gröna bananer i täljaren, medan den endast tog upp import av de gröna bananerna i nämnaren. Denna beräkning resulterade i marknadsandelar som översteg 100 procent, eftersom exempelvis gula bananer som sålts av Dolebolagen och som köpts gröna av en annan importör lades till i såväl Dolebolagens försäljning av gula bananer som importörens försäljning av gröna bananer, medan nämnaren enbart innehöll försäljning av gröna bananer.
- 79 Kommissionen var medveten om problemen med att beräkna de berörda bolagens andelar på marknaden för färska bananer. Tribunalen uttalade sig emellertid mot bakgrund av kommissionens siffror, utan att begära in komplementär uppgifter eller företa en prövning av de påtalade problemen. Tribunalen gjorde sig i den överklagade domen också skyldig till felaktig rättstillämpning

när den i punkt 352 dels slog fast att Dolebolagen inte kunde vinna framgång med deras argument avseende skillnaden mellan gula och gröna bananer, dels godtog kommissionens argument att vid beräkningen av marknadsandelarna enbart beakta färska bananer.

– Domstolens bedömning

- 80 Såsom generaladvokaten har gjort gällande i punkterna 82 och 83 i sitt förslag till avgörande, har Dole Food, för det första, i sina skriftliga yttranden vid tribunalen enbart gjort gällande att de marknadsandelar som kommissionen fastställt var överdrivna. Dole Food har inte hänvisat till någon dubbel beräkning av de gröna bananer som sålts mellan importörerna utan enbart anklagat kommissionen, i en fotnot, för att ha lagt ihop försäljningen av gula och gröna bananer.
- 81 För det andra har Dole Food vid förhandlingen i domstolen medgett att föremålet för deras argumentation i de skriftliga yttrandena inte behandlats närmare vid förhandlingen i tribunalen.
- 82 Med hänsyn till att denna fråga alltså inte tillräckligt tydligt har tagits upp vid förhandlingen i tribunalen, kan denna senare inte heller förebrås för att inte ha gjort någon ingående prövning av frågan.
- 83 Det följer nämligen av fast rättspraxis att tribunalens skyldighet att motivera sina avgöranden inte kan tolkas så, att den är tvungen att i detalj bemöta varje argument som åberopats av sökanden, särskilt om argumentet inte är tillräckligt klart och precist (dom FIAMM m.fl./rådet och kommissionen, C-120/06 P och C-121/06 P, EU:C:2008:476, punkt 91 och där angiven rättspraxis).
- 84 Härav följer att överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser den tredje grundens första del.

Den tredje grundens andra och tredje delar: Det har inte klart kunnat fastställas vilka delar av kommunikation före prissättningen och prissättningsfaktorer som utgör en begränsning av konkurrensen

– Dolebolagens argument

- 85 Genom den tredje grundens andra del har Dolebolagen gjort gällande att tribunalen gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den i punkt 261 i den överklagade domen slog fast att kommissionen, när den bedömer huruvida ett informationsutbyte utgör en konkurrensbegränsning genom syfte, inte måste precisera vilka av de diskuterade ämnena som utgör en sådan konkurrensbegränsning genom syfte.
- 86 Dolebolagen har anfört att de vid tribunalen gjort gällande att beskrivningen i det omtvistade beslutet av de ämnen som togs upp i kommunikationen före prissättning var alltför allmänt hållen för att deras framtida beteende på marknaden med säkerhet skulle kunna förutses och för att avgöra huruvida kommissionens uppskattning var korrekt. Hur ofta informationsutbytena pågick och deras periodicitet är dessutom viktiga faktorer att ta i beaktande vid bedömningen av utbytenas lagenlighet och det var därför absolut nödvändigt att kommissionen, för att kunna fastställa dessa faktorer, klargjorde vilka ämnen som ska anses utgöra en överträdelse.
- 87 Genom att inte godta dessa argument med hänvisning till att det inte ankommer på kommissionen att upprätta en uttömmande förteckning över faktorer som ska betraktas som otillåtna inom den relevanta sektorn, har tribunalen för det första bortsett från att diskussioner avseende faktorer som skulle kunna vara relevanta för fastställandet av priset inte alltid är så skadliga att de kan betraktas som en begränsning av konkurrensen genom syfte. För det andra har tribunalen inte prövat argumentet enligt

vilket det är nödvändigt att upprätta en uttömmande förteckning för att göra det möjligt för företag att kontrollera hållbarheten i kommissionens resonemang avseende till exempel hur ofta dessa kontakter får hållas utan att betraktas som klandervärda.

- 88 Genom den tredje grundens tredje del har Dolebolagen gjort gällande att tribunalen också gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den i punkterna 265, 266 och 376 i den överklagade domen fann att kommissionen tillräckligt tydligt hade beskrivit de prissättningsfaktorer som diskuterades vid de informationsutbyten som utgjorde en konkurrensbegränsning genom syfte.
- 89 Dolebolagen har konstaterat att informationsutbytet avseende kvantiteter enligt det omtvistade beslutet inte omfattades av den överträdelse för vilken de hålls ansvariga. Kommissionen lämnade emellertid, i sin svarsinlägga vid tribunalen, en utförlig beskrivning av vilken slags kommunikation som utgör en överträdelse, och av att kommunikationen avseende kvantiteten omfattades därav.
- 90 I de ovannämnda punkterna i den överklagade domen slog tribunalen fast att det av skälen 136, 149 och 185 i det omtvistade beslutet framgår att det berörda informationsutbytet avseende kvantiteterna inte omfattades av det klandervärda beteendet, eftersom det hade ägt rum redan innan kommunikationen före prissättning. Detta konstaterande är emellertid felaktigt, eftersom det av dessa skäl framgår att informationsutbytet avseende kvantiteterna ägde rum samtidigt som kommunikationen före prissättning. I motsats till vad tribunalen funnit framgår det följaktligen inte klart av det omtvistade beslutet att dessa utbyten inte omfattas av kommunikationen före prissättning.
- 91 Det framgår inte heller klart huruvida kommissionen fann att de informella utbytena om industrin i allmänhet utgjorde en del av överträdelsen. Tribunalen har till exempel inte undersökt huruvida just detta ämne avsiktligt lämnats utanför förteckningen över ämnen som av kommissionen identifierats som klandervärda.
- 92 Tribunalens slutsats grundas på en missuppfattning av det omtvistade beslutet och av kommissionens svarsinlägga. Bristen på en detaljerad beskrivning av dessa ämnen har hindrat Dolebolagen från att kontrollera huruvida kommissionen haft fog för sitt resonemang avseende dels kvalificeringen av vissa beteenden som konkurrensbegränsande genom syfte, dels fastställandet av hur ofta dessa kontakter ägt rum.

– Domstolens bedömning

- 93 I enlighet med fast rättspraxis ska för det första den motivering som krävs enligt artikel 253 EG vara anpassad till rättsaktens beskaffenhet och det ska klart och tydligt framgå av denna hur den institution som har antagit rättsakten har resonerat, så att de som berörs därav kan få kännedom om skälen för den vidtagna åtgärden och så att domstolen ges möjlighet att utföra sin prövning. Vad särskilt gäller skyldigheten att motivera ett individuellt beslut har denna till syfte, utöver att göra det möjligt för domstolen att pröva beslutets lagenlighet, att ge den som berörs av beslutet tillräckliga upplysningar för att kunna bedöma om beslutet eventuellt är behäftat med ett fel som innebär att dess giltighet kan ifrågasättas (dom Ziegler/kommissionen, C-439/11 P, EU:C:2013:513, punkt 115 och där angiven rättspraxis).
- 94 För det andra ska frågan huruvida kravet på motivering är uppfyllt bedömas med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet, särskilt rättsaktens innehåll, de anförda skälen och det intresse av att få förklaringar som de vilka rättsakten är riktad till, eller andra personer som direkt eller personligen berörs av den, kan ha. Det krävs dock inte att alla relevanta faktiska och rättsliga omständigheter anges i motiveringen, eftersom bedömningen av om motiveringen av ett beslut uppfyller kraven i artikel 253 EG inte ska ske endast utifrån rättsaktens ordalydelse utan även utifrån det sammanhang i vilket den ingår och samtliga rättsregler på det ifrågavarande området (dom Ziegler/kommissionen, EU:C:2013:513, punkt 116 och där angiven rättspraxis).

- 95 I förevarande fall har tribunalen i punkterna 253–255 i den överklagade domen inledningsvis citerat redogörelserna från de berörda företagen avseende informationsutbytet i samband med kommunikationen före prissättning.
- 96 I punkt 256 i nämnda dom slog tribunalen fast att kommissionen konstaterat två typer av informationsutbyte, nämligen dels prissättningsfaktorer – det vill säga faktorer som var av betydelse för fastställandet av referenspriser för den kommande veckan – dels pristrender och indikationer på referenspriser för den kommande veckan, före fastställandet av dessa referenspriser.
- 97 I punkterna 262–264 i den överklagade domen konstaterade tribunalen vidare att kommunikationen, i enlighet med Dolebolagens redogörelser, avsåg faktorer som påverkade utbudet i förhållande till efterfrågan, marknadsvillkoren och prisutvecklingen.
- 98 I punkterna 266–376 i den överklagade domen konstaterade tribunalen slutligen att Dolebolagen inte ifrågasatt kommissionens konstaterande enligt vilket uppgifterna avseende importkvantiteter inte omfattades av kommunikationen före prissättning.
- 99 Under dessa förhållanden kunde tribunalen, utan att göra sig skyldig till felaktig rättstillämpning, slå fast att kommissionen med hänsyn till omständigheterna i fallet hade fastställt det klandervärda beteendet med tillräcklig precision och följaktligen hade beaktat sin motiveringskyldighet.
- 100 Bland annat var det med rätta som tribunalen i punkt 261 i den överklagade domen slog fast att artikel 253 EG inte kräver att kommissionen, i det omtvistade beslutet, ska upprätta en uttömmande förteckning över faktorer som inte får vara föremål för ett utbyte mellan konkurrenter.
- 101 Härav följer att överklagandet inte kan vinna bifalla såvitt avser den tredje grundens andra och tredje delar.
- Den tredje grundens fjärde del: Ansvaret hos de anställda som deltog i kommunikationen före prissättning
- 102 Genom den tredje grundens fjärde del har Dolebolagen gjort gällande att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den inte prövade deras argument enligt vilket Chiquitas och DFFE:s anställda inte kunde utväxla någon viktig information avseende trender för referenspriset, eftersom de inte hade behörighet att fastställa detta pris i sista led, något som kommissionen inte bestritt. Enligt Dolebolagen innebär detta att alla dessa samtal inte kunde undanröja osäkerheten tillräckligt för att en samordning av referenspriserna skulle vara möjlig. I motsats till vad tribunalen funnit, påpekade de alltså inte enbart att bolagen inte kunde göras ansvariga för beteendet hos de anställda som deltog i nämnda utbyten.
- 103 I likhet med vad kommissionen med rätta gjort gällande följer Dolebolagens argumentation av en missuppfattning av den överklagade domen. Tribunalen har i punkterna 578–582 i den domen nämligen på ett detaljerat sätt bedömt deras argument avseende ansvaret hos de anställda som deltog i kommunikationen före prissättning.
- 104 Härav följer att överklagandet inte kan vinna bifalla såvitt avser den tredje grundens fjärde del.



Den tredje grundens femte del: Fastställandet av att kommunikationen före prissättning utgör en konkurrensbegränsning genom syfte

– Dolebolagens argument

- 105 Genom den tredje grundens femte del har Dolebolagen gjort gällande att tribunalen gjorde en felaktig rättslig kvalificering av de faktiska omständigheterna när den slog fast att kommunikationen före prissättning utgjorde en konkurrensbegränsning genom syfte. Enligt Dolebolagen ska det informationsutbyte som ägt rum inte anses kunna undanröja den osäkerhet som finns avseende de berörda företagens förväntade beteende vad gäller fastställandet av de faktiska priserna.
- 106 För det första ombesörjs nämligen kommunikationen före prissättning av anställda som inte var ansvariga för fastställandet av referenspriset. För det andra avsåg denna kommunikation pristrender för referenspriserna och kunde således inte undanröja osäkerhet avseende de faktiska priserna. Samtliga de marknadsaktörer som omfattas av kommissionens utredning har i detta avseende anfört att referenspriserna skiljde sig avsevärt från de faktiska priserna. Kommissionen har inte heller tagit upp samma typ av informationsutbyte hos två andra företag som konkurrensbegränsning genom syfte.
- 107 I punkterna 540, 541, 548 och 549 i den överklagade domen har tribunalen underkänt dessa argument och felaktigt ålagt Dolebolagen att bevisa att informationsutbytet inte kunde undanröja osäkerheten vad gäller utvecklingen av de faktiska priserna. Det ankommer emellertid på kommissionen att bevisa huruvida dessa informationsutbyten var rättsstridiga. Enligt Dolebolagen följer det av fast rättspraxis att den omständigheten, att ett informationsutbyte i viss mån kan påverka priset, inte är tillräcklig för att det ska vara fråga om en konkurrensbegränsning genom syfte. Kommissionen har emellertid inte kunnat förete sådana bevis med hänsyn till att det inte finns något trovärdigt samband mellan utvecklingen av referenspriset och utvecklingen av det faktiska priset.
- 108 Dolebolagen har dessutom gjort gällande att tribunalen, i den mån som den inte godtagit deras argument avseende ett annat företags redogörelser, genom att i punkt 516 i den överklagade domen slå fast att ”redogörelserna från detta företag ska bedömas med hänsyn till sitt sammanhang, nämligen såsom redogörelser från ett företag som meddelandet om invändningar riktar sig till och som har bestritt det påtalade konkurrensbegränsande beteendet”, har åsidosatt principen om oskuldspresumtion och bortsett från kommissionens bevisbörda.
- 109 Dolebolagen har slutligen gjort gällande att kommunikationen före prissättning avseende prissättningsfaktorerna inte kunde undanröja osäkerheten vad gäller de berörda företagens förväntade beteende. De har i synnerhet gjort gällande att tribunalen slagit fast att utbytena avseende industrin i allmänhet var ”oförargliga” och att det omtvistade beslutet inte innehöll något om överträdelsernas omfattning. Tribunalen har dessutom funnit att väderförhållanden är allmän information som kan erhållas från andra källor.
- 110 I den mån som tribunalen funnit att kommunikationen före prissättning trots allt gav en inblick i konkurrenternas uppfattning om dessa faktorer, har Dolebolagen gjort gällande att det mot bakgrund av relevant rättspraxis inte är möjligt att kvalificera ett informationsutbyte avseende åsikter om väderförhållanden som en konkurrensbegränsning genom syfte, eftersom sådana diskussioner ligger så långt ifrån ett fastställande av de faktiska priserna att de inte med säkerhet kan undanröja osäkerheten, och möjliggöra en samordning, avseende priserna på dessa produkter.

– Domstolens bedömning

- 111 I motsats till vad kommissionen har anfört har Dolebolagen inte enbart begärt att domstolen ska göra en ny bedömning av de faktiska omständigheterna, utan även gjort gällande att tribunalen har gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning. Förevarande delgrund kan således tas upp till prövning.

- 112 Vad gäller föremålet erinrar domstolen om att ett avtal, ett beslut av företagssammanslutningar eller ett samordnat förfarande, för att omfattas av förbudet enligt artikel 81.1 EG, ska ha "till syfte eller resultat" att hindra, begränsa eller snedvrída konkurrensen inom den inre marknaden.
- 113 Det framgår härvid av domstolens praxis att vissa typer av samordning mellan företag är så pass skadliga för konkurrensen att det kan anses att någon bedömning av deras resultat inte behöver göras (dom CB/kommissionen, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punkt 49 och där angiven rättspraxis).
- 114 Denna rättspraxis beror på att vissa former av samordning mellan företag redan till sin art kan anses vara skadliga för den normala konkurrensen (dom CB/kommissionen, EU:C:2014:2204, punkt 50 och där angiven rättspraxis).
- 115 Det står således klart att vissa samordnade beteenden, såsom de som leder till horisontell prissättning av karteller, kan anses vara förenade med så pass stora risker för en negativ inverkan på, i synnerhet, varor och tjänsters pris, kvantitet eller kvalitet att det inte anses nödvändigt att vad gäller tillämpningen av artikel 81.1 EG visa att de har konkreta verkningar på marknaden. Erfarenheten visar nämligen att sådana beteenden minskar produktionen och höjer priserna, vilket leder till en felaktig fördelning av resurserna, vilket särskilt drabbar konsumenterna (dom CB/ kommissionen, EU:C:2014:2204, punkt 51 och där angiven rättspraxis).
- 116 Om en analys av en typ av samordnat förfarande mellan företag inte uppvisar en tillräcklig grad av skadlighet för konkurrensen, ska däremot det samordnade förfarandets verkningar prövas. För att avgöra huruvida ett sådant beteende omfattas av de som avses i artikel 81.1 EG, krävs att det föreligger omständigheter som visar att konkurrensen faktiskt på ett märkbart sätt har hindrats, begränsats eller snedvridits (se, för ett liknande resonemang, dom CB/ kommissionen, EU:C:2014:2204, punkt 52 och där angiven rättspraxis).
- 117 Enligt domstolens praxis ska frågan huruvida en slags samordning mellan företag är tillräckligt skadlig för konkurrensen för att anses utgöra en konkurrensbegränsning "genom syfte" i den mening som avses i artikel 81.1 EG prövas i förhållande till bland annat de mål som eftersträvas med samordningen samt det ekonomiska och juridiska sammanhang som den ingår i. Vid bedömningen av detta sammanhang ska hänsyn även tas till de aktuella produkternas eller tjänsternas beskaffenhet samt till strukturen och de faktiska villkoren på den eller de relevanta marknaderna (se, för ett liknande resonemang, dom CB/ kommissionen, EU:C:2014:2204, punkt 53 och där angiven rättspraxis).
- 118 Även om partsavsikten inte är av avgörande betydelse för att fastställa huruvida en slags samordning mellan företag är konkurrensbegränsande finns det inget som hindrar konkurrensmyndigheter, nationella domstolar eller unionsdomstolen från att beakta densamma (se, för ett liknande resonemang, dom CB/ kommissionen, EU:C:2014:2204, punkt 54 och där angiven rättspraxis).
- 119 Vad närmare avser utbytet av information mellan konkurrenter ska det erinras om att kriterierna koordination och samarbete, som avgör vad som är ett samordnat förfarande, ska uppfattas mot bakgrund av den grundläggande idén bakom fördragets konkurrensregler, nämligen att varje ekonomisk aktör självständigt ska bestämma den politik som den avser att följa på den gemensamma marknaden (dom T-Mobile Netherlands m.fl., C-8/08, EU:C:2009:343, punkt 32 och där angiven rättspraxis).
- 120 Även om detta krav på självständighet inte utesluter att de ekonomiska aktörerna har rätt att rationellt anpassa sig till det konstaterade eller förväntade beteendet hos konkurrenterna, hindrar det emellertid strikt att det förekommer direkta eller indirekta kontakter mellan sådana aktörer, kontakter som är ägnade att antingen påverka en faktisk eller potentiell konkurrents beteende på marknaden eller för en sådan konkurrent avslöja det beteende man har beslutat om eller överväger att själv tillämpa på marknaden, när dessa kontakter har till syfte eller resultat att utmynna i konkurrensvillkor som inte motsvarar de normala villkoren på den relevanta marknaden, med beaktande av de tillhandahållna

produkternas eller tjänsternas beskaffenhet, hur betydelsefulla och hur många företagen var och nämnda marknads volym (dom T-Mobile Netherlands m.fl., EU:C:2009:343, punkt 33 och där angiven rättspraxis).

- 121 Domstolen har också slagit fast att utbyte av information mellan konkurrenter kan strida mot konkurrensreglerna när detta utbyte mildrar eller undanröjer graden av osäkerhet om den relevanta marknads funktion och följaktligen begränsar konkurrensen mellan företagen (dom Thyssen Stahl/kommissionen, C-194/99 P, EU:C:2003:527, punkt 86, och T-Mobile Netherlands m.fl., EU:C:2009:343, punkt 35 och där angiven rättspraxis).
- 122 Domstolen anser i synnerhet att ett utbyte av information som är ägnat att kunna undanröja osäkerhet hos de berörda vad gäller tidpunkten, omfattningen och den anpassning som de berörda företagen måste göra vad gäller deras beteende på marknaden, ska anses ha ett konkurrensbegränsande syfte (se, för ett liknande resonemang, dom T-Mobile Netherlands m.fl., EU:C:2009:343, punkt 41).
- 123 Ett samordnat förfarande kan dessutom ha ett konkurrensbegränsande syfte även när detta inte har ett direkt samband med konsumentpriset. Ordalydelsen i artikel 81.1 EG ger nämligen inget utrymme för att anse att denna bestämmelse endast förbjuder samordnade förfaranden som har en direkt inverkan på det pris som slutkonsumenterna betalar (se, för ett liknande resonemang, dom T-Mobile Netherlands m.fl., EU:C:2009:343, punkt 36).
- 124 Det framgår tvärtom av artikel 81.1 a EG att ett samordnat förfarande kan ha ett konkurrensbegränsande syfte om det innebär att ”inköps- eller försäljningspriser eller andra affärsvillkor direkt eller indirekt fastställs” (dom T-Mobile Netherlands m.fl., EU:C:2009:343, punkt 37).
- 125 I vilket fall som helst är artikel 81 EG, i likhet med övriga konkurrensregler i fördraget, inte enbart avsedd att skydda konkurrenternas eller konsumenternas direkta intressen, utan den ska skydda marknads struktur och därmed konkurrensen som sådan. Det måste därför inte föreligga ett direkt samband mellan ett samordnat förfarande och konsumentpriserna för att det ska kunna konstateras att ett samordnat förfarande har ett konkurrensbegränsande syfte (dom T-Mobile Netherlands m.fl., EU:C:2009:343, punkterna 38 och 39).
- 126 Domstolen erinrar härvid om att det redan av ordalydelsen i artikel 81.1 EG följer att begreppet samordnat förfarande, förutom samordning mellan de berörda företagen, även förutsätter ett beteende på marknaden som följer på denna samordning och ett orsakssamband mellan dessa båda rekvisit (dom T-Mobile Netherlands m.fl., EU:C:2009:343, punkt 51 och där angiven rättspraxis).
- 127 Domstolen har i detta sammanhang förklarat att det, såvida motsatsen inte bevisas, vilket det åvilar de berörda aktörerna att göra, emellertid måste antas att de företag som deltar i samordningen och som fortsätter att vara aktiva på marknaden tar hänsyn till informationsutbytet med sina konkurrenter när de bestämmer sitt beteende på denna marknad. Domstolen har bland annat fastställt att ett sådant samordnat förfarande omfattas av artikel 81.1 EG, även när det inte har några konkurrensbegränsande verkningar på marknaden (dom T-Mobile Netherlands m.fl., EU:C:2009:343, punkt 51 och där angiven rättspraxis).
- 128 I förevarande fall har tribunalen i punkterna 442–585 i den överklagade domen prövat Dolebolagens argument avseende referensprisernas betydelse för bananmarknaden och ansvaret hos de anställda i Dole Food som deltog i kommunikationen före prissättning.

- 129 Såsom generaladvokaten har gjort gällande i punkterna 115 och 116 i sitt förslag till avgörande framgår det av tribunalens mycket detaljerade bedömning, för det första, att Dolebolagen och andra företag på bananmarknaden deltog i bilaterala kommunikationer före den prissättning inom ramen för vilken deras referenspriser och pristrender diskuterades. Dolebolagen har för övrigt inte ifrågasatt detta konstaterande från tribunalen.
- 130 För det andra har tribunalen i punkt 574 i den överklagade domen konstaterat att referenspriserna var betydelsefulla på den relevanta marknaden, dels eftersom de i vart fall utgjorde signaler, trender eller indikationer på marknaden avseende den prisutveckling som förutsågs för bananer, samt var betydelsefulla för bananhandeln och de priser som erhöles, dels eftersom de faktiska priserna i vissa transaktioner var direkt knutna till referenspriserna.
- 131 För det tredje har tribunalen i punkt 580 i den överklagade domen konstaterat att de av Dole Foods anställda, som deltog i kommunikationen före prissättning, också deltog i de interna prissättningsmötena.
- 132 Dessa konstateranden har för det första till stor del gjorts mot bakgrund av Dole Foods redogörelser, och för det andra inte ifrågasatts av Dolebolagen såsom missuppfattningar.
- 133 Under dessa förhållanden kunde tribunalen, utan att göra sig skyldig till felaktig rättstillämpning, slå fast att de ovan i punkt 127 i denna dom redovisade presumtionsförutsättningarna var uppfyllda i förevarande fall och att Dolebolagen följaktligen inte hade fog för att anklaga tribunalen för att ha åsidosatt principerna om bevisbörda och om oskuldspresumtion.
- 134 Av detta följer att tribunalen, utan att göra sig skyldig till felaktig rättstillämpning, kunde slå fast, såsom i punkterna 553 och 585 i den överklagade domen, att kommissionen gjorde en korrekt bedömning när den fann att kommunikationen före prissättning, som gjorde det möjligt för var och en av deltagarna att minska osäkerheten om konkurrenternas möjliga beteende, hade till syfte att utmyнна i konkurrensvillkor som inte motsvarar de normala villkoren på marknaden, och att den följaktligen innebar ett samordnat förfarande med syfte att begränsa konkurrensen i den mening som avses i artikel 81 EG.
- 135 Följaktligen kan överklagandet inte vinna bifall såvitt avser den tredje grundens femte del och således inte såvitt avser någon del av den tredje grunden.

*Den fjärde grunden: Felaktig beräkning av böterna*

Den fjärde grundens första del: Beaktandet av försäljningen hos bolag som inte deltog i den påstådda överträdelsen

– Dolebolagens argument

- 136 Genom den fjärde grundens första del har Dolebolagen gjort gällande att tribunalen gjorde fel när den beräknade böterna på grundval av bland annat försäljningen hos dotterbolag till Dole Food, som inte deltog i den konstaterade överträdelsen.
- 137 Dolebolagen erinrar härvid om att det enligt meddelandet om invändningar och det omtvistade beslutet framgår att DFFE var det enda bolag som anfört att det deltagit i överträdelsen, medan Dole Food inte var inblandat och endast hållits ansvarigt i egenskap av moderbolag. I punkterna 619–623 i den överklagade domen har tribunalen likväl slagit fast att Dole Food gjort sig skyldig till

överträdelsen och att påståendet, om att dotterbolagen till Dole Food är självständiga, ingår i den argumentering avseende nödvändigheten att göra åtskillnad mellan gröna och gula bananer, och att det följaktligen saknar relevans och i vart fall är omotiverat.

138 Tribunalen har därigenom feltolkat Dolebolagens argument enligt vilket det inte är möjligt att påföra böter som beräknats på grundval av försäljningen av bananer hos bolag i Dolekoncernen som inte deltagit i överträdelsen och som sålt bananer som härrör från DFFE. Böterna har följaktligen felaktigt fastställts på grundval av försäljning som genomförts av andra dotterbolag till Dole Food.

– Domstolens bedömning

139 Såsom generaladvokaten har gjort gällande i punkt 134 i sitt förslag till avgörande grundar sig Dole Foods argument på en feltolkning av domstolens fasta praxis avseende moderbolags ansvar för helägda dotterbolags konkurrensbegränsande samverkan.

140 Enligt denna rättspraxis omfattar begreppet företag varje enhet som bedriver ekonomisk verksamhet, oavsett enhetens rättsliga form och oavsett hur den finansieras. Begreppet företag ska förstås som en ekonomisk enhet, även om enheten i juridisk mening består av flera fysiska eller juridiska personer. När en sådan ekonomisk enhet har överträtt konkurrensreglerna ska den, enligt principen om personligt ansvar, ansvara för överträdelsen (dom Alliance One International och Standard Commercial Tobacco/kommissionen och kommissionen/Alliance One International m.fl., C-628/10 P och C-14/11 P, EU:C:2012:479, punkt 42 och där angiven rättspraxis).

141 Artikel 23.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 [EG] och 82 [EG] (EGT L 1, 2003, s. 1) föreskriver att kommissionen får ålägga företag böter, om de överträder artikel 81 EG, under förutsättning att böterna för varje företag som deltagit i överträdelsen inte överstiger 10 procent av föregående räkenskapsårs sammanlagda omsättning.

142 Syftet med denna bestämmelse är bland annat att säkerställa att böterna har en tillräckligt avskräckande verkan, vilket motiverar beaktandet av det berörda företagets storlek och totala resurser, det vill säga de totala resurserna hos det företag som gjort sig skyldigt till överträdelsen (se, för ett liknande resonemang, dom Lafarge/kommissionen, C-413/08 P, EU:C:2010:346, punkt 102 och där angiven rättspraxis).

143 Det är nämligen eftersträvandet av denna tillräckligt avskräckande verkan som motiverar att den ekonomiska styrkan hos det företag som åläggs sanktioner beaktas (se dom Lafarge/kommissionen, EU:C:2010:346, punkt 104).

144 Kommissionen ska alltså bedöma, i varje enskilt fall och mot bakgrund av sammanhanget och de mål som eftersträvas med det sanktionssystem som föreskrivs i förordning nr 1/2003, den inverkan som eftersträvas på det berörda företaget, genom att beakta en omsättning som återspeglar företagets faktiska ekonomiska situation under den tidsperiod då överträdelsen ägde rum (dom Britannia Alloys & Chemicals/kommissionen, C-76/06 P, EU:C:2007:326, punkt 25).

145 Det följer av domstolens fasta praxis att det vid fastställandet av böterna är tillåtet att ta hänsyn till såväl företagets totala omsättning, vilken ger en antydning, om än ungefärlig och ofullständig, om företagets storlek och ekonomiska styrka, som den del av denna omsättning som härrör från de produkter som är föremål för överträdelsen, och som därmed kan ge en antydning om denna överträdelses omfattning (dom Musique Diffusion française m.fl./kommissionen, 100/80–103/80, EU:C:1983:158, punkt 121; Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P och C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 243, och Archer Daniels Midland och Archer Daniels Midland Ingredients/kommissionen, C-397/03 P, EU:C:2006:328, punkt 100).

- 146 Av domstolens praxis framgår att även om kommissionen genom artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 har tilldelats ett stort utrymme för skönsässig bedömning, så begränsas utövandet av denna befogenhet av att det i bestämmelsen uppställts objektiva kriterier som kommissionen måste följa. Således sätts en absolut beräkningsbar övre gräns för det bötesbelopp som kan åläggas. Därmed är det högsta tillåtna bötesbelopp som kan åläggas ett givet företag möjligt att fastställa i förväg. Utövandet av detta utrymme för skönsässig bedömning begränsas vidare av de förhållningsregler som kommissionen har åtagit sig att följa (dom Schindler Holding m.fl./kommissionen, C-501/11 P, EU:C:2013:522, punkt 58).
- 147 Enligt punkt 13 i riktlinjerna föreskrivs vidare att "[k]ommissionen fastställer grundbeloppet genom att utgå från försäljningsvärdet från de varor eller tjänster som har ett direkt eller indirekt ... samband med överträdelsen och som företaget sålt i det berörda geografiska området inom EES". I punkt 6 i dessa riktlinjer fastslås att "[k]ombinationen av försäljningsvärdet och varaktigheten är ett lämpligt beräkningstal för att värdera överträdelsens ekonomiska betydelse och omfattningen av varje företags delaktighet i överträdelsen".
- 148 Av detta följer att punkt 13 i nämnda riktlinjer syftar till att som utgångspunkt för beräkningen av de böter som ska åläggas ett företag fastställa ett belopp som återspeglar överträdelsens ekonomiska betydelse och företagets relativa tyngd i överträdelsen. Även om begreppet försäljningsvärde i punkt 13 visserligen inte går så långt att det inbegriper sådan försäljning i det aktuella företaget som inte direkt eller indirekt omfattas av den påstådda kartellens tillämpningsområde, skulle det emellertid strida mot det syfte som eftersträvas med denna bestämmelse att tolka detta begrepp så att det enbart avser omsättning som hänför sig till sådan försäljning för vilken det är fastställt att den verkligen påverkades av denna kartell (dom Team Relocations m.fl./kommissionen, C-444/11 P, EU:C:2013:464, punkt 76).
- 149 Under alla omständigheter framhåller domstolen att den del av den totala omsättningen som härrör från försäljning av produkter som omfattas av överträdelsen utgör den uppgift som bäst återspeglar den ekonomiska betydelsen av denna överträdelse (dom Guardian Industries och Guardian Europe/kommissionen, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punkt 59).
- 150 I förevarande fall gjorde sig alltså tribunalen inte skyldig till felaktig rättstillämpning när den i punkt 622 i den överklagade domen slog fast att kommissionen inte kan kritiseras för att, vid fastställandet av värdet av försäljningar av varor eller tjänster som har ett direkt eller indirekt samband med överträdelsen och som "företaget sålt" i enlighet med punkt 13 i riktlinjerna, ha beaktat värdet av de försäljningar av gula bananer som genomförts av andra bolag än DFFE inom den koncern där Dole Food är moderbolag.
- 151 Överklagandet kan således inte vinna bifall såvitt avser den fjärde grundens första del.

Den fjärde grundens andra del: Vissa försäljningar har beaktats två gånger

– Dolebolagens argument

- 152 Genom den fjärde grundens andra del har Dolebolagen gjort gällande att tribunalen beräknat böterna fel genom att räkna med samma bananer två gånger. De beaktade försäljningssiffrorna omfattar nämligen försäljning av bananer från DFFE till ett utomstående företag och försäljning av samma bananer som genomförts av ett annat dotterbolag som tillhör Dole Food och som köpt bananerna från det utomstående företaget.

- 153 I punkt 630 i den överklagade domen fann tribunalen att detta argument inte kunde godtas varvid den för det första ifrågasatte riktigheten av dessa siffror, trots att kommissionen aldrig uttryckt tvivel i detta avseende utan till och med medgett att den inte bedömt denna fråga. Om tribunalen hyste tvivel i detta avseende borde den i vilket fall som helst ha utnyttjat sina utredningsbefogenheter.
- 154 För det andra slog tribunalen fast att dessa försäljningar inte omfattas av undantaget avseende dubbelt beaktande, eftersom nämnda tredje part inte var ett av de företag som var mottagare av det omtvistade beslutet. Detta påverkar emellertid inte alls den omständigheten att försäljningen av samma bananer räknats med två gånger vid beräkningen av böterna. Det finns för övrigt inte heller något i punkt 452 i det omtvistade beslutet som tyder på att man enbart velat undvika ett sådant dubbelt beaktande vad gäller försäljning av bananer mellan företag som båda var mottagare av detta beslut.

– Domstolens bedömning

- 155 Av den rättspraxis som redovisas i punkterna 140–149 i denna dom framgår att böterna ska fastställas mot bakgrund av de berörda företagens omsättning.
- 156 Det har för det första inte bestritts att försäljningen av bananer från ett av Dole Foods dotterbolag till ett utomstående företag, som inte är inblandat i den kokurrensbegränsande samverkan, omfattas av detta företags omsättning, och det har inte heller bestritts att den transaktion genom vilken ett annat av Dole Foods dotterbolag köper dessa bananer från det utomstående företaget för att sälja dem vidare till detaljhandlare också omfattas av denna omsättning.
- 157 För det andra, och i motsats till vad Dolebolagen har gjort gällande, framgår det entydigt av punkt 452 i det omtvistade beslutet att det enbart var försäljning av färska bananer till andra mottagare av detta beslut som inte skulle räknas två gånger.
- 158 Under dessa förhållanden och i likhet med vad kommissionen med rätta har anfört samt såsom generaladvokaten har gjort gällande i punkt 145 i sitt förslag till avgörande, framgår det inte av Doles argumentation i vilka avseenden tribunalen skulle ha gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning, varför detta argument ska avvisas.
- 159 Överklagandet kan således inte vinna bifall såvitt avser denna grund.
- 160 Mot bakgrund av vad som ovan anförts ska överklagandet ogillas.

### **Rättegångskostnader**

- 161 Enligt artikel 184.2 i rättegångsreglerna ska domstolen, när överklagandet ogillas, besluta om rättegångskostnaderna. Enligt artikel 138.1 i samma rättegångsregler, som enligt artikel 184.1 i samma regelverk ska tillämpas i mål om överklagande, ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Kommissionen har yrkat att Dolebolagen ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom dessa bolag har tappat målet ska kommissionens yrkande bifallas. Nämnda bolag ska ersätta rättegångskostnaderna solidariskt, eftersom de har ingett överklagandet gemensamt.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (andra avdelningen) följande:

- 1) **Överklagandet ogillas.**
- 2) **Dole Food Company, Inc. och Dole Fresh Fruit Europe, tidigare Dole Germany OHG, ska solidariskt ersätta rättegångskostnaderna.**

Underskrifter